

מעולפת ספירים

במשנתו של הבעש"ט הק'

גוף ונשמה

במשך כל חייו מתרוץ האדם ונע בין שני הרבדים הניגודיים הקוטביים שבו: הגוף והנפש, הרוח וההונגר, כאשר אחד מסמל את החיובי, והאחר את השלילי.

רוב הקונפליקטים, הספיקות והפקפוקים של האדם, הן השלכותיה של העימות הקיים בין שני הכוחות הללו, בין התשוקה למוסר, בין המוח ללב, בין השפעה לקבלה, בין האגו לסופר אגו.

הנשמה הינה מופשטת, היא נוטה לפרוץ, לתת, להשפיע, להעניק. הגוף, לעומת זאת, מגלם את הנטייה להפנמה, להסתגרות, לקבל, לרכוש, להשיג.

ניגודים אלה, מוצאים לעצמם ביטוי בכל אחד מכווחות הנפש, כאשר האחת מושכת את האדם להגיח ולהתפרץ, ואילו השנייה גוררת אותו להסתגר ולהתכנס בתוך עצמו.

א. בחלק 'המוחין' זה מתבטא ב'חכמה' שהיא ההרהור המופשט הבלתי הגיוני ושכלתני, ה'בינה' לעומת זאת היא החשיבה הלוגית והרציונאלית, המגדירה ותוחמת, וה'דעת' היא זו המאזנת ויוצרת את ההרמוניה שבין שניהם.

ב. בחלק 'המידות העליונות' [תניי], ה'חסד' היא הנטייה הרגשית להתפשט ולהעניק, ה'גבורה' היא האפוק והמתנות, וה'תפארת' היא המאזנת בין השניים.

ג. בחלק 'המידות התחתונות' [תניי], ה'נצח' הוא התאוה להנצח את העצמי - וכתוצאה מכך לנצח את כל המניעים, ה'הוד' הוא הייאוש או ההכנעה - היכנעות והשלמה עם המצב, ואילו ה'יסוד' הוא השילוב וההרמוניה המאזנת שבין שני הכוחות הללו.

דבר ונוקבא

שני החלקים הללו שבתוך כל אדם, החיובי והשלילי, נקראים בלשון הקבלה: 'דבר' ו'נוקבא'. כלומר, צד וכרי וצד נקי - משפיע ומקבל.

בתחילה, כאשר נוצר האדם, היה היחס שבין שני חלקים אלו, יחס הנקרא 'אחור באחור' - השפעת החיצונית לחיצונית¹. כלומר, לא הייתה קיימת הרמוניה ומערכת יחסים הדדית בין השניים, האחד לא השלים את רעהו אלא כל אחד עמד לעצמו - 'דו פרצופין', זאת לא מחמת חסרון, אלא

¹ עיין מה דאיתא בספ"ק **מאור ושמש** (פרשת ויחי) בזה"ל: **ידוע מספרים הקדושים ומוז"ק ומכתבי הארי" ז"ל** כי מתחילה עלה ברצון הקדום לברוא את העולם בכדי להטיב לברואיו, אבל מתוך שבריות העולמות משתלשלו על ידי צמצומים רבים כידוע שמתוך שהיה הבהירות גדול מאד מאד הוצרך להיות על ידי צמצומים רבים וכל צמצום הוא דין כידוע, וכל העולמות הולכין על דרך דבר ונוקבא משפיע ומקבל עד אין קץ ואין תכלית עד שנשתלשל לזה העולם השפלו, ועל ידי מעשי הצדיקים מוסיפין השפע לנכסת ישראל כדכתיב (תהלים ס"ה) תנו עוז לאלהים ועל ידם הולך אחר כך השפע מעילא לתתא.

² ראה מה דאיתא בספ"ק **ישמח משה** (פ"ר האזינו דף ק"א) והנה **חכם נקרא המשפיע חכמה, ובינה המקבל ומכין, אבא ואמא, משפיע ומקבל, רב ותלמיד, והבן**. והנה בכל ידיעה נקרא השי"ת חכם, מה שאין כן בידיעה הנמשך מבחירה, נקרא כביכול מכין, והבן כי עמוק הוא.

והנה בפסוק (בראשית ב' כג) 'ויבן ה' אלקים את הצלע, מבואר באור החיים שהוא היסוד של צדיקים ילכו בו, דהא גלוי וידוע לפניו שעל ידי זה יצמח החטא מעץ הדעת, עיין שם. וזה דברי המדרש (ילקוט השע"ר רמז תקל"א) מי

חכם זה הקב"ה, דהיינו שרואה הנוול וידוע כל עתידות, שנאמר (משלי ג' ט) ה' בחכמה וכו', ואף על פי כן יובן אלה, ויבן ה' אלקים את הצלע אף שידע שעתידין לחוסא, ושמא תאמר דבדבר בחירה מושלל הידיעה, נכון וידעם דרך זה נקרא ידיעה כידוע מעשרה מאמרות, והיינו זה הקב"ה מגיד מראשית אחרית (ישעיה מ"ו), וזה אין תהלה רק למה שאין תולה בעצמו והבן, ואף על פי כן בנה את הצלע משום צדיקים ילכו בו, הכי נמי כי ישירים דרכי ה' אלו דברי תורה, ראוי לנהוג כן צדיקים ילכו בו וכדברי רבי יוחנן, ודוק הטיב כי נכון הוא בס"ד.

³ וראה בספ"ק **מאור ושמש** (אחרי) שכתב וז"ל: והנה בשעת מתן תורה שאמרו ישראל נעשה ונשמע (שמות כ"ד, ז), והיה האהבה אז שלימה בלי שום אהיות החיצונים כלל שהיה אז ביטול אהיות החיצונים מגודל השפעת אורות העליונים, לכן נתיחד הקב"ה אז אתם פנים בפנים כמאמר הכתוב (דברים ה' ז) פנים בפנים דיבר ה' עמכם. **אכן חס ושולום כשאין ישראל עושין רצונו של מקום אז היוונו אחור באחור בסוד דו פרצופים, ואין היוונו פנים בפנים שלא יתאחו החיצונים באחוריים לינק מהקדושה.**

אדרבא מפני שכל המציאות הייתה אחדות פשוטה, כך שלא היה קיים אפשרות ואיחוד וזיווג של שניים¹.

אלא שבעבור זמן מועט, השתלט החלק הנקבי על האדם – באמצעות היחשפותו לשכל ה'בינה' שבו, מה שגרם לו לחוש את עצמו כישות נפרדת ועומדת לעצמה, בבחינת 'נסירה'².

זהו ביאורו של רבינו הבעל שם טוב זצ"ל למסופר בתורה

אודות אכילתו של אדם הראשון מעץ הדעת על ידי שנתנה לו אשתו – חווה – לאכול ממנו:

"הפגם של עץ הדעת טוב ורע אמר הבעל שם טוב הקדוש כי זה נקרא התגלות העולמות שנואין נפרדין, והרגשת היש, שהאדם מרגיש בדרך עבודה, נקרא רע של עץ הדעת, ומתחילה היה עץ החיים, היינו שאדם הראשון לא ראה רק החיות של חי החיות אין סוף ברוך הוא, וכמבואר בזהר הקדוש פרשת בהרי יעוין שם"³:

עולם התיקון מבחינת השבירה ומיתת המלכים.

¹ ראה בספה"ק **אוהב ישראל** (פרשת ואתחן) שכתב וז"ל: "הנה כתיב (בראשית ב. כח) ויחא אחת מעלעותיו ויסגור בשר תחתנה גר ויביאה אל האדם, ידוע ומפורסם שצאל"ר ובחבר הבריהא יציר כפוי של הקב"ה ובי' הוא היה הכולל לכל הקדושות וכל הנשמות ישראל וכל הסיטרא דקדושה היו נאחזים וכלולים בו ואד"ה"ר היה כלול מדכר ונוקבא כי דו פרצופין נבראו. כי בכל דבר שבעולם צריך להמצא בו בחי' דכר ונוקבא. ובפרט בעובד ה' צריך שימצא בו בחי' דכר ובחי' נוקבא דהוא בחי' זכור ושומר. ר"ל משפיע ומקבל.

דרך משל בחי' דכר הוא מה שדרכו להשפיע תמיד ע"י קדושתו וגודל הדביקות וטהרת המחשבה הוא משפיע תענוג רוחני באורות ועולמות ומדות ועליונים. וגם יש אצלו בחי' נוקבא. היינו שמקבל וממשיך שפע מעולמות העליונים לתחתונים ולכל הכני"י כל מיני הצטרותם. וכל מיני חסדים טובים כמו בני חיי ומזוני ורפואה וכדומה. כי אותו בחי' דכר מה שגורם שפע למעלה. אותו השפע נתפרק לזרע ונעשה בחי' דכר לנוקבא להוליד פעם אחר מן המשכת חסד בעולם. דכלל עובדא פועל באותו זמן וג"כ לדורות ונתעורר אותו הפעולה ונולד ממנו שפע אחר בזמן אחר. והוא ויחא אחת מעלעותיו ר"ל חד מסטרוהו: היינו אותו הצד והבחי' של נוקבא לקח מן האדם. ויסגור בשר תחתנה, ר"ל שנתן במקומה בחי' גשמית ר"ל, שבוה הבחי' והצד של נוקבא של הצדיק יהיה היכולת ביזו לקבל שפע עליונה ולהמשיך ממעלה למטה כל מיני טובות אפילו בדברים גשמיים. והוא יבין את הצלע, שהקב"ה עשה מבחי' נוקבא זו בין שלם.

וזהו שדחז"ל (נדה מה) מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה מבאיש. ר"ל שבוה הבחי' של נוקבא השרה הקב"ה בתוכו שכל גדול שיהיה הצדיק יכול לעבוד את השי' אך בבחי' זו של מקבל. הגם שכלאורה עיקר הבריהא של האדם הוא כדי להשפיע נחת רוח ותענוג למעלה ולא לקבל פרס. אבל יש שכר גדול ובינה יתירה בבחי' זו של נוקבא אשר לפעמים צריך להיות בבחי' מקבל שנצמח מזה עבודת גדול לשמו ית' בהעולמות העליונים וזכה נעשה לו עזר היינו נעשה מהשפעה זו שהשפיע למעלה שהוא בחי' דכר עזר וטעם דעז"ר בהיפוך אתון זרע"ו אור זרוע להצדיק דנעשה מהשפעה זו כאור זרוע. להוליד ממנו אח"כ שפע טוב למטה, וע"י **שנעשה ייחוד בין דכר לנוקבא בא ישועה ועזר לעולם**. ובאם ח"ו לא זכה קורא וייחוד להיות נצמח מזה איזה הולדה והמשכת שפע ועיקר הדבר הוא לחבר וליחד הכל. וא"כ הצדיק צריך להמצא בו כל המדות וכל הדברים כלולים בו בחי' דכר שהוא רחמים. ובחי' נוקבא שהוא בחי' דין וגבורה.

¹ ח"א ק"ג ב.ז.

² ספר צרור החיים דף ק"ע ע"א.

³ כמובא בספה"ק **שם משמואל** (ראש השנה תרע"ח) וז"ל: "דהנה כתיב באד"ה"ר (בראשית ב' כ"א) ויפל ה"א תרדמה על האדם ויישן ויחא אחת מעלעותיו וגר ויבין ה"א את הצלע וגו'. ובמקובלים דברו למה נבראו דו פרצופין עד שהי' צורך לנסרו ולא נבראו לכתחילה זכר ונקבה. הגם כי החקר אלוך תמצא. מ"מ איתא במדרש (ב"ר פ' ט) מויכולו ואילך כבוד מלכים חקור דבר, ובאשר נכתבה הפרשה אחר ויכלו, הורשה לחקור בה, ושוב נאמר בה (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ח) פיטטא דאורייתא טבין. ואומר אני באימה, דהיות ידוע שהיתה אז מציאות הרע בעולם דבוק בטוב קלויפה לפני טרם תבשלו, והוא עץ הדעת טו"ר שהי' בשרוש אחד עם עץ החיים, והי' מן הצורך לכח פירוד להפריד הקלויפה מן הפרי, וכאשר אז כח הפירוד טרם הי' בעולם שהכל הי' אחדות, לזאת ברה"א את האדם דו פרצופין, ואד"ה"ר במאמרו לכל יש בן זוג ולי אין בן זוג עורר למעלה שינצח כח פירוד לקימו של עולם כדי שיהי' ראוי להזווג ולהתאחד, והאי פירוד אחדות היא. כי הוא צורך אחדות, וא"כ אינו יוצא מכלל האחדות, ומ"מ נתנה כח פירוד בעולם, וגרם פירוד בין רע לטוב. ונ"כ יצה"ר לא הי' לו מקום בגוף אדם וחיה אלא מצא לו נושא הוא הנחש, דבר הנפרד מהם. ועד שאכלו מעץ הדעת טו"ר לא נכנס יצה"ר בגופם, ולולא שאכלו מעץ הדטו"ר הייתה מציאות הרע כלה והולכת ושבה לאפס ואין, כמו קלויפה המתקלפת מן הפרי שבמעט זמן תאבד צורתה ונכמשה ותשוב לעפרה, כי כל חיותם היא מצד שיש להם יניקה מן הטוב באמצעות דיבוקם לטוב, וכאשר נתפרדו פסקה חיותם, אך בעבור חטאם חזר הרע להתדבק בטוב ושואב משם חיות עד לעתיד שרוח הטומאה יעבור מן הארץ.

וראה מה שכתב בספה"ק **באר מים חיים** (בראשית פ"א) בזה"ל: ובהו נבואה בביאור הכתובים כי נודע אשר המשפיע יקרא תמיד בשם שמים. והמקבל בשם הארץ כי השמים משפיעים תמיד להארץ ויושיבה, כל מיני שפע וגשמי ברכה ונדבה כידוע. ועל כן אמר הכתוב בבראשית כ"א אלהים את השמים ואת הארץ ושיניהם כאחד נבראו כמאמר חז"ל (ויגיה ר"ב) ועל כן ממתת המשפיע והמקבל ויו עומדים כאחד ביחד בלי שום יריחוק מקום ביניהם בכל הששה קצוות.

לכן, והארץ היתה תהו ובהו. שנעשה השבירה. כי המקבלים לא היה יכולתם לסבול האור שבא להם מששפיעם, ונפלו ונשברו ממש ולא הייתה נפילתם כאשר נפל מאורות ששלמעה מהם שהם חכמה ובינה כי גם מהם נפלו ונעשה מנובלות חכמה תורה שהוא זעיר אפנין ומנובלות בינה שכינה כמו שמפורש שם.

אבל כאן, וחושך על פני תהום. ותהום הוא אותיות המות. כי מתו ממש כמאמר הכתוב (בראשית ל"ו, ל"א) וימלך וימת וגו'. כי האורות עלו למעלה ונתברר האוכל מתוך הפסולת והכלים נשברו בסוד המיתה. ששיבירת כלי היא מיתתו. אך עם כל זה הנה עדיין נשארו קצת יניצוי קדושה בכלים ההם. והנשארו לנו לתקן על ידי תפילה ומעשים טובים בסוד העלאת המיין נוקבין. ועל כן אמר הכתוב, זה שאני מודיעך כל זה מה שהיה קודם

בלתי מתבקשות או להציע לו הענקת סיוע, מתפרשים על ידו לחוסר אימון וביטחון ביכולתו להסתדר בכוחות עצמו, וכך עלולות אלה לגרום אחריהן תגובות שליליות, בפרט אם היה הוא נתון לביקורת בצעירותו. כל הזדקקות לאחר מזהה אצל האיש את לחולשה¹⁶.

לא מוטל על האיש לנטוש צורך בסיסי זה שלו, ולא עוד אלא שאף אם ירצה לא יוכל, אלא עבודתו מתחלקת לשני שלבים: קודם כל עליו לראות באישיותו הגברית את ההתגלמות של האינסוף האלוהי, זו שהוא מהווה חלק ממנה, ולא לחוות את עצמו כמין מציאות עצמאית הקיימת בכוחות עצמה, ולאחר מכן עליו להאיר את האור המופשט הזה בתוך החלק הנקבי והריאלי שלו, המעניקה את האפשרות לאור להופיע באופן יישומי ופרקטי, וכפי שיבואר בהמשך¹⁷.

נקבה – מוגדרת

האשה לעומת זאת, אינה צריכה להשתלט או להיות מושלמת, אדרבא, היא צריכה להתקבל, להירכש ולהיקנות, באמצעות דבר הגדול יותר ממנה. זאת מפני שהחלק הדומיננטי אצל האשה הוא החלק הנקבי, המקבל, הרוכש, הנוחל.

היות זהו הצורך הפנימי שבאשה, לכן היא מגדירה את עצמה באמצעות רגשותיה ודרך איכות מערכות היחסים שלה, ומייחסת ערך רב לאהבה, תקשורת ומערכות יחסים תקינות.

משפיע ומקבל

1' כך נובא בספה"ק **פרי צדיק** (לחנכה, אות ב) בזה הלשון: וכמו שאמרנו **שממה שנתלכש השם יתברך בלבשו זה כמו שנאמר ה' מלך גאות לבש**

זכו¹⁸.

עוד כתב שם (פרשת תרומה, אות ב): ותחילת הסתת הנחש היה בגאווה והייתם כאלקים ועל ידי שלבש הקדוש ברוך הוא לבוש מלכות שיתגלה מלכותו יתברך, וכתבי ה' מלך גאות לבש, **מזה נסתעף בהיפך הגאווה בעלמא דאתחרבן** דכתיב בהו וימלך וימת (כמו שנתבאר במקום אחר) והוא קליפת עבודה זרה, ועל ידו באים הנגעים והשושן היא הגאווה שהגביה עצמו כארו.

וראה בספר **דעת החיים** שכתב כך: והוא גם כלל ענין הגאווה שהאדם מרגיש שהוא הכל, הוא חכם הוא צדיק הוא אמתו וכי וכו', והגאווה מטבעה הולכת תופחת ותופחת ללא הפסקה ללא גבול ללא סיוע, כי הגאווה באה ונובעת ממה שהאדם הוא התגלות 'אור האין סוף' שהוא אור שאין לו הפסקה גבול סיוע.

¹⁶ כמו כן, עלול הגבר להיות רגיש יותר לגבי דברים קטנים, שהרי אם לא בוטחים בו בעניין קטן כל כך, כיצד יסמכו עליו בדברים גדולים יותר.

¹⁷ וראה מה שכתב בספה"ק **אמרי יוסף** (תרי"ג) זל"ק: נמצא כי **האדם נברא שיהי צדיק, ויהי בבחי' זכר ונקבה**, משפיע ומקבל כל' זה הוא שאמר ריש לקיש דו פרופין נברא, כי השי"ת בבריאת האדם ברא אותו והשריש בו, שיוכל להיות בבחי' משפיע ומקבל.

כתוצאה מכך, נחלק האדם לשניים¹⁸, כאשר החלק המופשט והמשפיע שבו בא יותר לידי ביטוי אצל הגבר, והחלק המקבל והמוגדר מופיע דומיננטי אצל האשה, באופן שמערכת היחסים שנוצרה אצלם כעת היא בבחינת 'פנים בפנים', כך שכל אחד מסוגל להזות את הצד שכנגדו, וליצור שלימות הרמונית ותואמת ביניהם.

שני חלקים אלו קיימים בין אצל הגבר ובין אצל האשה, אלא שאצל כל אחד מהם בא לידי ביטוי באופן דומיננטי רק אחד מהם. כאשר האדם יוצר שלימות תואמת בינו לאשתו, הרי הוא במקביל בונה בפשוו שלימות בין שני ממדיו ההפוכים, המופשט והמוגדר¹⁹.

זכר – מופשט

נטיות האיש היא לשלימות, למופשט, לאינסוף, להשתלטות, לאווה, להתפשטות, ליניחון, להיות מעל ומעבר לכול - בבחינת 'אנא אמלוך'. נטייה זו באה כתוצאה מכך שעיקר האישיות של הגבר היא החלק הזכרי, הרחוני, האלוהי והמופשט²⁰.

היות וזאת היא תשוקתו הפנימית של האיש, לכן הוא מעריך את עצמו וחווה מימוש עצמי באמצעות כישורנותיו והיכולת שלו לכבוש יעדים, ולהגיע לתוצאות ולהישגים.

כבישת אותם יעדים בכוחות עצמו, מהווים עבור האיש מקור לסיפוק אדיר. ולכן, לעוץ לאיש עצות או המלצות

¹⁸ 'האדם' כידוע, הוא כינוי לזכר ולנקבה ביחד, כנאמר בפסוק: "זכר ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא את שמם אדם ביום הבראה" (בראשית ה ב).

¹⁹ וראה מה שכתב בספה"ק **אהבת שלום** (כי תשא): הדנה שמים וארץ הם בבחינת משפיע ומקבל, בחינת זכר ונוקבא, בחינת חתן וכלה (עי' וזרה א נה ע"ב). **האיש המשכיל צריך לראות לתקן ולקשט את החתן והכלה בששת ימי המעשה על ידי מצוות ומעשים טובים, בטרם יבוא זמן היחוד, בכדי שעל ידי זה יתנוצץ היחוד השלם בעתו ובזמנו**, היינו בשבת קודש, שאזי הוא עיקר העת וזמן היחוד השלם כנודע.

עוד כתב שם (פרשת וישע) זל"ק: והנה בשעת היחוד שניהם שווים, כי אז שניהם בבחינת זכר ונוקבא, בחינת מקבל ומשפיע, על דרך אמרו ד"ל (ויקרא רבה ל"ג) יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית, כי הדכר משפיע לנוקבא מין דוכרין, והנוקבא משפעת העלאת מין נוקבין כנודע. וזהו ויגש אליו יהודה, רומז אליו, וסופי תיבות שוה, רומז ליחוד השלם ושיווי הגמור שיש בשעת היחוד וד"ל, עכ"ל.

עוד יבאר שם כי ישנם ב' אהבות: אהבת אחים, ואהבת יחוד שהוא למעלה מאהבת אחים, והא לך לשון קדשו (פרשת אמור): **דהנה יש שני מיני אהבות, האחת היא אהבת אחים, שאינה בבחינת משפיע ומקבל, רק אהבה זה לזה כשני אחים, בהתקשרות לבד**, ועל שם זה נקראים בשם אחים, שהוא לשון חיבור והתקשרות לבד, על דרך הפסוק (שיר השירים ח ח) אחות לנו קטנה, שאחות הוא לשון התחברות, וכפירוש רש"י שם, **ויש אהבה גדולה מזו, שהיא אהבה של יחוד, בחינת איש ואשתו, בחינת**

האישה דואגת יותר לחיים הרמוניים ומטפחים, חברה, קהילתיות, ושיתוף פעולה אוהב, מאשר להתעסק בסלילת כבישים מהירים ובניית בניינים גבוהים.

סיפוקה ושביעות רצונה של האישה באים מתקשורת חיובית ושיתוף אחרים בתחושות אישיות, ולא מכיבוש יעדים והצלחה. לאור זאת, מתן עצות מהווה אצלה ביטוי לאכפתיות ומעורבות. כמו כן, יש לאשה נטייה לשפר דברים ולייעל אותם, בעוד שאצל האיש הדחף הטבעי הוא להניח לדברים הפועלים כהלכה.

העבודה הרחוקה הנדרשת מהאשה היא, לראות את אישיותה הנשית ככלי או תבנית מצוינת לאור הרוחח והמופפש להאיר כאן בעולם הפיזי, כי על ידה יוכל הוא להופיע בצורה ריאלית ומעשית.

ספירת הדעת

ואיתא בספרים הקדושים¹⁷, כי העבודה הנדרשת מהאדם כאן בעלמא הדין, היא לשלב וליצור הרמוניה ומערכת יחסים תואמת ומשלימה בין שני חלקים אלו שבו, בין החלק הזכרי לחלק הנקבי.

שילוב מאוזן זה הוא הנקרא בספרי החסידות: "בחינת דעת". **ה'דעת'** הוא הכוח המחבר בין הכוחות החיוביים שבאדם, לכוחות השליליים שבו, ומעניק להם את האיזון התואם. ואין הכוונה לשליליים במובן של רעים, אלא במובן של איפוק ובלתימה מלפעול כמבואר לעיל.

רבינו הבעל שם טוב זי"ע¹⁸ מלמד¹⁹, כי כמו שאיש ואשה, האחד בלי רעהו, לא מסוגל להביא לבדו בנין לעולם, כך גם אור ה'חכמה' - המבטאת את הרעיון המופשט, ללא כלי ה'בינה' - המבטאת את ההיגיון הלוגי - לא מסוגל להביא את התיקון והשלימות הנדרשים.

משה - דעת דקדושה, בלעם - דעת דקליפה

ומובא בזהר הקדוש²⁰, כי משה מייצג את בחינת הדעת דקדושה, ואילו בלעם את הדעת דקליפה.

כלומר, שכוח הדעת מאוזן ושקול באופן רצוי וחיובי, מיוצג הוא באמצעות משה רבינו, ואילו כאשר יש בו שיבושים או שאינו מיושם למען השגת מטרת חיובית, או אז הוא מיוצג באמצעות בלעם הרשע²¹.

¹⁷ ראה בספ"ק "אהבת שלום (פרשת תולדות) שכתב זול"ק: וכמו כן צריך האדם להתדמות לעליון שיהיה בחינת משפיע ומקבל, על דרך אמרו ז"ל (ויקרא רבה ד' א) יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית.

¹⁸ כמובא בספ"ק "אהבת שלום (בשלה) בזה"ל: והנה דור המדבר היה להם דעת השלם, כי משה רבנו ע"ה שהיה דעת הכללי של ישראל סוד הדעת השלם השפיע זאת הבחינה לישראל. ועל כן זכו למון, שהוא לחם מן השמים בחינת דכר, כי לחם מן הארץ היא בחינת נוקבא בחינת מקבל, ולחם מן השמים הוא בחינת דכר בחינת משפיע (עי' זוהר ב סג).

וזכו גם לן קבלת התורה, באמצעות הדעת שהשפיע בהם משה רבנו ע"ה, כי אי אפשר לזכות לתורה הקדושה סוד הדעת, אלא באמצעות הדעת השלם. וזו היא כוונת אמרו ז"ל (תנחומים א) לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן.

ועל כן לא נקראת התורה אלא על שם משה (עי' שבת פט), סוד הדעת השלם. ואף שמצינו (קידושין פב) שקיים אברהם כל התורה כולה עד שלא ניתנה, עם כל זה אין בחינה זו, בחינת בקטנות הדעת, על דרך אמרו ז"ל (שם לא) גדול מצוה ועושה. ולזה זכו האבות למון. וזהו הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, לכם דייקא כנ"ל וד"ל.

היוצא לנו מדברינו הנ"ל, **האיש המשכיל צריך להיות בחינת משפיע ומקבל, בחינת התכללות, וזהו עיקר הדעת השלם בחינת משה**. וכן שבת קודש היא גם כן בחינה זו, בחינת משפיע ומקבל, ושניהם ככללים יחד בהשבת קודש, וכן כביכול אצל השי"ת יצדק בחינת דכר ונוקבא בחינת משפיע ומקבל, בחינת התכללות, על דרך אמרו ז"ל (זוהר ג ז ע"ב) ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים, ומסופיין כח גבורה של מעלה, על דרך הכתוב (תהלים סח לה) תנו עוז לאלהים, וזו היא בחינת העלאת מין נוקבין באתערותא דלתתא באמצעות מצוות ומעשים טובים תורה ותפלה, ואחר כך (שם לו) אל ישראל הוא נותן עוז ותעצומות לעם, וזו היא בחינת הורדת השפע בחינת מין דכרין באתערותא דלעילא.

¹⁹ ראה מה שהובא בשמו ב**ליקוטים יקרים** (דף ד ע"א): דרך משל, שנטועין אילן מגרעין והאילן עושה פירות, נמצא בודאי היה מתחילה בגרעין כל האילן כמו שהוא, הענפים והפירות. הכל היה בגרעין הבעלם, כי אנו רואים שמכוחו יצא האילן שלם עם פירותיו, בודאי היה מתחילה הכל גנוז בתוך הגרעין, אך שם היה הבעלם גדול, שלא היה מסוים וניכר שם ואיזה מקום ענף האילן ואיזהו מקום הפרי, כן הוא כאן, שהחכמה הוא היולי, שם יש כל המדות, דהיינו השכל שהוא המחשבה וכן אהבה ויראה וכן כולם, אך אין מתגלה שם המחשבה בפרטות, ששם כל הדברים הכל אחדות גמור, רק בינה נתגלה המחשבה לעשות כך או כך, ו**מכשירי אחזה אלוה כשאדם רוצה שיהיו לו בנים, נושא אשה, ומתחילה היה זה בחמשה לישא אשה כדי שיהיו לו בנים**, וזהו שנקרא בינה עולם הבריאה, עולם המחשבה, והוא שאמרו רבותינו ז"ל (זוהר ח"א כ"ד א) ישראל עלה במחשבה, רצה לומר שהקב"ה צפה במחשבה כל התענוג שיהיה כשהיו ישראל בעולם, ומכאן זה הוא ברא את העולמות, ו**הדיבור הוא המחיה העולמית, והוא הנקרא אשה, ומכאן זה נולדים הבנים שהם כל המעשים טובים שעושים ויש להקב"ה תענוג מזה**, וכשהוא שוחח ראשו אז באתערותא דלתתא אתער לעילא, וממשיך י' לגבי ה', והיינו המשכיל ממשיך אל השכל שהוא הבינה, ברוך ו' לגבי ה', היינו **שממשיך התפארת לגבי מלכות שפתא הקדוש ברוך הוא עם המדיניות התחנותים דהיינו המלכות שהוא הדיבור שהוא בתוך העולמות ומחיה אותם**.

¹⁹ ח"ב כא ע"ב.

²¹ כמש"כ בספ"ק ר' ר' **סיסי לילה** (אות מד): כך בלעם הוא כנגד הדעת דסיטרא אחרא **ההתבוננות דאומות העולם בדעתן נקרא שנתקבצו לכלעם**.

וכן כתב בספ"ק **אורא דכלה** (פרשת בלק): והנראה, דהנה אמרו ז"ל על ולא קם נביא עוד בישראל כמשה כו' (דברים ל"ד א) אבל באומות העולם קם

הרמ"ע מפאנו מוסיף¹⁹, כי כמו שלגבי דעת דקדושה נאמר שמשנה מלגו ויעקב מלבר, כך גם לגבי דעת דקליפה, בלעם מלגו ועמלק מלבר - משה לעומת בלעם, ויעקב לעומת עמלק.

ואיתא בספה"ק אור המאיר²⁰, כי כמו שנאמר בוזהר הקדוש²¹ שאתפשוטא דבחניתא דעת של משה היא בכל דרא ודרא, כך גם הדעת השלילית של בלעם מתפשטת ומשתלשלת בכל דור ודור, כך שעלינו להזהר ולהישמר ממנה.

ההבדל שבין משה לבלעם התבטא בצורת נבואתם, כאשר הנבואה של משה הייתה באמצעות דעת פנימית, קשר פנימי בין שמים לארץ - ויקרא עם א', ואילו אצל בלעם הייתה הנבואה כחיבור חיצוני - ויקר', במקרה ולא בעצמא.

יחוד קודשא בריך היא ושכינתיה
היחוד שבין האיש והאשה - המיוזג הנוצר בין שני החלקים

שבנפש האדם, הגברי והנקבי, כולל בתוכו אף את האיהוד בין שתי תפיסות האדם את האלוקות, המתואר בספרי החסידות כייחוד עליון שבין 'קודשא בריך היא' ל'שכינתיה', ונבאר את הדברים.

בסינתה של בריאת העולם על ידי הבורא יתברך נאמרו שני טעמים כלליים²²: האחד, בשביל שיוכל להטיב לנבראים²³, והשני, כדי להשרות שכיתו בתחנותים²⁴. שאר הטעמים והסיבות המופיעים בספרים²⁵ אינם אלא ענפים משני טעמים אלו.

דומה, כי הסיבה הראשונה הינה על מנת לתת, להשפיע, להעניק, ואילו השנייה מבטאת רצון לקבל. אלא שהפוכים הם פני הדברים. אדרבה: הסיבה השנייה היא רצון הרבה יותר גדול להשפיע, ומכוח רצון עמוק זה מוכן הוא הבורא להמשיך פני מבל שבעה שכלל לא שייך שיקבל הוא מאחר - "כי ממך הכל ומידך נתנו לך"²⁶, הכול על מנת שידמה הנברא בעיני רוחו כאילו נתן הוא לבורא, וזה יסב לו תענוג

ומנו בלעם (במדבר פי"ד כ). **ואמרו בזהר הכוונה** דהיה בקליפה בחינת הדעת דקליפה כמו להבדיל בין קודש לחול משה אדונינו בקדושה בחינת הדעת. והנה הדעת כולל כל המוחין, והנה זאת הכוונה שתקבצו תמיד כל אמות העולם לשאלו מבלעם כי היה הדעת שלהם.

וען בספה"ק מאור ושמש (מסות) כתב זול"ק: והנה ידוע שזה לעומת זה וכן אלהים כמו שיש בסטרא דקדושה עשר קדושות כמו כן כנגדם בסטרא אחרא יש עשר טומאות כללם. וזהו מה שאמרו בגמרא (עין במדבר רבא י"ד, ד) דבלעם היה נביא כמשה, פירוש כמו שמש היה יונק נביאותו ממקום גבוה בסטרא דקדושה כן היה בלעם יונק בסטרא אחרא. ובני ישראל היו צריכין לתת נקמתה) במדיון להכניע קליפה שלהם שהיא מקור הטומאה שלא יכשלו בו עוד עם בני ישראל.

¹⁹ כמובא בשמו בספה"ק בני יששכר (מאמר) חדש אדר, מאמר ג' דרוש ה): והנה עמלק הוא עמו בקשר אחד אחיזת ושרשו הוא גם כן בדעת דס"א, עיין בדברי הקדוש הרמ"ע ז"ל, כתב בלעם ועמלק בקליפה הוא כמו להבדיל בין טומאה וטהרה יעקב ומשה בקדושה, משה לגו ויעקב לבר, כמו כן בדעת דטומאה בלעם לגו עמלק לבר, עיי"ש.

²⁰ והא לך לשון קדשו (פרשת קרח): והנה ידוע מספרים, כמו שבסטרא דקדושה נתפשטו ונתפלגו לבחינת ריבוי חלקי נפשות ישראל, מאדם הראשון לבחינת שלשה אבות, ואחר כך ל"ב שבטים, ואחר כך לשבעים נפש, ולת"ר אלף רגלין וכו', הסטרא אחרא הולכת כקוף בפני אדם דקדושה, ונתפלגה גם כן מבחינת כליות, לבחינת פרסיות, מה שהיו כלולים תחלה בקין בסוד אחדות, מתגלגלים ונתהפכים מדור לדור בפירוד הגופים ממליות ופרסיות, ועשו ובלעם ובלק וקרח כולם המה מאותו הגלגול של קין, ועודנה ישנם אפילו עתה בדורותינו, וכמו שמצינו (תיקוף) סט קיד, א) התפשטות דמשה רבינו בכל דרא ודרא. כמחור הענין חיצוני, בחינת בלעם דעת הטומאה לעומת דעת דקדושה, התפשטות גם כן מדור לדור עד דורו של משה, צרים רבים העומדים על ישראל, לערך התחלקות נשמות ישראל, יצב גבולות עמים למספר בני ישראל (דברים לב, ח).

²¹ תיקוף"ז תיקון סט, קיד, א.

²² כפי שמבואר בספה"ק שם משמואל (ויקרא, תרנ"א): ונראה בהקדים מאמר כ"ק אבי אדומ"ר זצלה"ה שפירש ההפך שבין ויקר שנאמר בבלעם לויקרא שנאמר במשה, כי לשון ויקר היינו שהדיבור בא אליו למקומו ולא נתעלה ע"י הדיבור ונשאר בלעם הרשע כמו שהי עומד במחור, אבל לשון ויקרא הוא שקרא אותו שיקרב הלוה. ונתעלה לקראת הדיבור, עכת"ד.

²³ כמבואר בספה"ק באר מים חיים (בראשית - פרק א') ז"ל, ושני בחינות החיותים הללו רומזים למה שמבואר בהקדמת עץ חיים בשם האר"י ז"ל, אשר בריאת העולם היה בשביל שני דברים, ושואו בכדי להטיב לברייתו, ובגין דישתמדועין ליה, עיין שם. כי היחוד מעילא לתתא הוא בכדי להטיב לברייתו, כי זה כל בחינת היחוד הלו להמשך שפע אור וברכה לכל העולמות כאמור. והיחוד מתתא לעילא הוא בגין דישתמדועין ליה, כי זה כל תכלית הבריאה שידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלהי ישראל מלך וכו', ועל ידי כך יצמא נפשו ויכמה בשורו להדבק ולהתקשר במלך חי העולמים בבור הוא ובורן שמו בקשר אמין וחזק כל תמוז עולם ועד. וראה עוד בספה"ק מאור ושמש פר' במדבר ד"ה וידבר ה' אל משה ואל אהרן.

²⁴ ע"ח שער הכללים ריש פ"א.

²⁵ תנחומי נשא טו, וראה במדבר פ"ב ו, פ"ג, וראה בספה"ק תניא פ"ו.

²⁶ בדברי ר' חיים פוטאל מציונו עוד שבעה טעמים לזה, ואלו הם: א. כדי שיהיה שלם בכל פעולותיו וכוונותיו וכל שמוותיו וכו' (ע"ח דרושי ענינים וישר ענין א. ויעזר ביעזר מרת ד' י' ע"ג וכן במבשר שי"א פ"א ד"ה אמנים). ב. כדי שיקרא אדון רחום ותנו וכו' (שם). ג. כדי שיתגלה הדין מדרגה אחר מדרגה עד שיתגלו הסיגים (מבשר שי"א ח"א פ"ב ב' ע"א). ד. כדי שיתבררו העולמות (שם). ה. להמציא הענין של שבר ועונש (מבשר שי"ב ח"ג ריש פ"ח דף טו ע"ג). ו. כדי שיכירו בגדולתו ית' שמו (שער הכללים ריש פ"א) וכלשון הזה"ק (ח"ב כ"ב א) "בגין דישתמדועין ליה". ז. כדי שהאדם יזכה להיות מרכבה לשכינה הקדושה להדבק בו ית' ש"ש (שם).
²⁷ דברי הימים א' כט יד.

וקורת רוח¹².

ביאור שני טעמים אלו בעומק יתר הוא, לא שאלו הם אכן מטרתו של הבורא, שהרי שאיפת השגת יעד כלשהו שייכת רק למי שחסר את אותה תכלית, ואילו הבורא יתברך הרי שלם בתכלית השלימות¹³.

אלא הכוונה בשני טעמים אלו לומר, שאנו - הנבראים - יכולים לתפוס את מציאותו של השי"ת בשתי צורות:

א. אנו יכולים לראות בו דמות של 'בורא' 'משפיע' 'נותן' 'מטיב' 'מעניק' - כל אלו באמצעות ששת מידותיו הקדושות: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, כי כל מעבר של השפעה מסוימת בינו לנבראים מוכרחת לעבור דרך ששת מידות אלו.

ב. אנו יכולים לראות את העולם כמקום מלא בפרטים רבים אשר כל אחד מסתיר מאחוריו את מציאותו של הבורא - זוהי מידת המלכות - 'דלית לה מגרמא כלום'¹⁴, כדוגמת הלבנה שאין היא רואה בעצמה מקור אור כי אין אורה אלא השתקפות של קרני אור השמש.

ההבדל בין שני תפיסות אלו הוא, האם אנו רואים אותו כמשפיע או כמקבל, כי מצד המידות הוא משפיע, וברגע שיפסיק הבורא להשפיע את חיותו התמידית ולו לרגע קט, מיד יתפוך העולם לתוהו ובוהו, אין ואפס ממש, ואילו מצד המלכות הרי שהכול תלוי במעשה התחתונים, אם יעשו רצונו ויעבדוהו, יהיה לו נחת רוח ותענוג, ואם לא יפעלו לפי מטרותו הרי שלא יגיע לייעודו, ובעצם זוהי שאלת 'הידיעה והבחירה' המפורסמת¹⁵.

תפיסת הבורא כ'משפיע' כ'מעניק' באמצעות מידותיו העליונות, נקראת 'קודשא בריך הוא', משא"כ

התפיסה השנייה, הרואה בבורא כמלך אשר כל מלכותו עומדת ותלויה בהחלטת הנבראים אם יקבלו את מלכותו ויסגדו לו או שיפראקו את עולו מעליהם, נקראת 'שכינתיה'.

ברגע שהאדם מאחד בין שני חלקיו הפרטיים שלו, או אז הוא גם מצליח לחבר ולאזן בין שתי תפיסות אלה באמצעות ראייה כולית וכוללנית, כך שלא יסתרו האחד לשני, ויוכל לקיימם שניהם כאחד למרות הקושי שבשניהם, בבחינת 'יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה'¹⁶.

"מה שאומרים לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, הכוונה להביא התפארת למלכות שיתפאר הקדוש ברוך הוא עם המלכות, דהיינו המדרגה התחתונה, עולם הדיבור, שזאת המדרגה מחיה את כל העולמות כמו שאמר הכתוב¹⁷ בדבר ה' שמים נעשו, ונאמר¹⁸ ואתה מחיה את כולם, והדיבור של הקדוש ברוך הוא הוא תמיד מחיה את העולמות, וכשאדם עושה מצוה, הקדוש ברוך הוא מתפאר במלכות דהיינו הדיבור שלו שהוא בתוך העולמות, ואז מביא האדם את המלכות אל הקדוש ברוך הוא, דהיינו שהקב"ה מתפאר עם עולם הדיבור".

"וזהו יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, שיתפאר הקדוש ברוך הוא במלכות שהוא בתוך העולמות ויתגלה מלכותו, דהיינו שיכירו הכל שהוא מלך העולמות, חוהו תענוג גדול להקב"ה, ומדת המלכות הוא מצדינו ובידינו, דהיינו שאנו מכירים גדולתו ומלכותו, ואז הוא נשלם במדת מלכותו כי אין מלך בלא עם, שמחמת העם נתגלה המלכות, ויש לקודשא בריך הוא תענוג גדול מזה"¹⁹.

למעשה, התשובה הרווחת על סתירת הידיעה והבחירה היא, כי כאשר מסתכלים מתוך נקודת מבט חד כיוונית, אכן ניתן לקבל כאמת או את הבחירה החופשית או את הידיעה האלוקית, אולם עלינו להסתכל בראייה מקיפה

¹² כדוגמת אשה שנתנה מנה לאדם חשוב דמקודשת מפני הנאתה שקיבל ממנה - "דבההיא הנאה דקא מקבל מתנה מינה - גמרה ומקניא ליה נפשה" (קדושין ז ע"א).

¹³ על סיבת רצון זה המכונה בשם תאוה, מובא מבעל התניא כי "על תאוה לא שואלים שאלות..." כפי שאדם נמשך לפעמים לדבר מסוים ללא סיבה מוסברת, כך כביכול התאוה השי"ת וחפץ שיהיה לו דירה בעולם הזה.

¹⁴ לשון הזה"ק ח"א דף קפא ע"א ועוד.

¹⁵ הנקראת בספרי הקדמונים גם: 'הכרח והאפשר', או 'הגזירה והבחירה'.

¹⁶ כמובא בספרי"ק פרי צדיק (קדושין א אות ז) בזה"ל: "ועל ידי האמונה יכניס בלבו היראה על ידי שישים אל לבו שמלך מלכי המלכים עומד עליו כו' דעל ידי אמונה כל אחד יוכל להשיג זה, והווי ישראל סתים וגליא כמו קודשא בריך הוא סתים וגליא שהוא שם הוי"ה ושם א"ד. ומשם א"ד היא היראה דאם אדונים אני איה מורא, ומשם הוי"ה היא האהבה סוד זכר ונקבה קודשא בריך הוא ושכינתיה. ואהבה בא רק מצד השם יתברך

שמאירי לנפש, ובוהר (פ"ד ב) דבעשרת הדברות נאמר בלשון יחיד וכאן בלשון רבים דאז היו ברעותא חדא. והיינו כמו שאמרו (במפלא) על פסוק ויחן וגו' כאיש אחד בלב אחד ועתה לא היו במדרגה זו עיין שם. וכל נקרא או חתן וכלה דכאשר נכסת ישראל מתאחדין לתתא ברזא דאחד אז גם השם יתברך כנגדם.

¹⁷ תהלים ל"ג, ו. ¹⁸ נחמיה ט', ו.

¹⁹ ליקוטים יקרים דף ע"ג, א. כתר שם טוב דף ב' סוף ע"ד.

ועל דרך זה מובא עוד מהכש"ט זיע"א וצפת פניה דף קי"ח ע"ג: שמעתי ממורי זל"ה ביאור פסוק כל אשר תמצא ירך לעשות בכוחך עשה, ותחון מט"ט היה מיחד בכל תפירה קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו', יעוין שם, ובהו מקשר מעשה הגשמי של עולם התחתון על ידי המחשבה שהוא בכוחך אל רוחני עולם העליון ובהו מקיים בכל דרכיך דעהו (משלי ג ו), בכל דרכיך הגשמי דעהו דע ליחוד ה' ע"ו, קודשא בריך הוא ושכינתיה.

והוליסטית, כך שלא רק שלא תהיה סתירה בין השניים, ויכולו להתקיים שתי הפכים בעת ובעונה אחת, אלא אף ישלימו האחד את השני בצורה הרמונית, תואמת ומשלימה¹⁰.

הדבר דומה להתנהגותו של קרן האור על פי תורת הקוונטים, שיש לו - מחד - תכונות של גל, תכונות של צדק, כלומר, שהאור מתפשט ממקום היווצרותו לכל הצדדים בצורה גלית, כך שכל צדדי הגל מהווים בעצם חלקים של אותו אור מקורי, ומאידך יש לו לאור אופי של חלקיק, כלומר, שיוצאות ממקור האור 'חבילות' קטנות של אור המתפשטות לכל עבר.

תופעה מיוחדת זו, קשה לעיכול, אך היא מכריחה אותנו להבין, כי כל הקושי נובע מראייתנו חד-הצדית, אולם כאשר נצא מנקודת מבט תלת-ממדית, נוכל לעמוד על ההתאמה שבין שני הממדים הנגדיים, תוך יכולת נישית של ההפכים¹¹. כלשון רבותינו הראשונים, ועל דרך מה שכתב המהר"ל בספרו 'גבורות השם' עיין שם¹².

ומובא בספרי החסידות¹³ כי היכולת הזאת, לראות את הכול במבט אלוקי וכוללני, תגלה לעתיד כאשר יופיע משיח צדקנו שהוא בבחינת ה'דעת' המאזנת ושוקלת בין ה'החכמה' - הכוח החיובי, לבין ה'בינה' - הכוח השלילי¹⁴.

והשני בלתי **טבעי**, ומפני שהמצרים המקבלים ראוים לקבל החושך וישראל אחר היה כאן שני הפכים מצד המקבלים, וגם המים יש להם הכנה מה להיותם עם זה מצד שכל מים יש בהם הרכבה ואינם פשוטים לגמרי, ולפיכך היו המים עם למצרים בדרך נס שלא טבע שקבלו המים צורתם עד ידי ההכנה ההיא אף על פי שאינה הכנה גמורה היו נעשים לשם שלא טבע ולישראל היו המים נשארים כדרכם.

¹⁰ ראה בספה"ק **תקנת השבין** (אות 10) שכתב זו"ל: ועל כן אמרו (ברכות י"ט סוף ע"א) בחזקיה דחזי ברוח הקודש דיהיו לו בנן דלא מעלו בהדי כבשי וכו', ומתאר שרואה ברוח הקודש מקודם שיהיה קן אם כן הדבר מסודר כן מה' יתברך ואינו בבחינה, ואף על פי שגם זה אמנת בעולם הזה הבחירה ביד אדם ועל כן הרשעים נידונים על חטאם מכל מקום מה שהוא משיג מצד הידיעה אמת אך נחשב לחטא אף שפשט הדבר נעלם בעולם הזה בהדי כבשי וכו', ומשיח **שיצא מחלציו הוא יגלה ויאיר אור שגהו זו וכבשי דרממנא הללו איך הכל מסודר מששת ימי בראשית**, כי ה' יתברך ברא יצר הרע וברא רשעים ועל מקום כל ימי עולם הזה **הבחירה בידי אדם ודבר זה סתום ונעלם בעולם הזה**.

וכן כתב ג"כ בספה"ק **מחשבות הרוח** (אות ח'): ואמנם ידוע קושית הידיעה ובחירה שתיצו על זה בוהר חדש ובספר ארבע מאות שקל סוף דף ע"ט ע"ב) מהא"י על דרך הסוד, ושוש **הדברים דהם בשני מקומות ובמקום הידיעה באמת אין מקום לבחירה אלא שזהו מקום הנעלם בעולם הזה ועתיד להתגלות לעתיד לבוא שיבוער היצר ויבטל הבחירה באמת, וכמו שאמרו (שבת קנ"א ע"ב) 'מים שאין חפץ אלו ימות המשיח, ואז יבורר גם על כל חטאי ישראל שסודרים ובאים מששת ימי בראשית כמו שאמרו בפרק רבי עקיבא (שם פ"ט א"ב) והיונו כשיתגלה הידיעה דהכל היה מידיעתו יתברך בראשית הבריאה, ובעולם הזה הוא מקום הבחירה ועל כן רק למשה רבינו ע"ה' שהיה סבוד הדעת נתגלה סוד הידיעה ומה שבידיעתו, וכמו שאמרו ז"ל (שמות רבה פרק ה') אמתה רואה ראייה אחת ואני רואה שתי ראייות שעתידיים וכו', כי משה רבינו ז"ה שנבחר לנאול הגיע למדינה זו להתגלות לו ה' דליבא לפומא לא גליא, כי הדעת הוא מקום חיבור מחשבת המוח עם רצון הלב הנעלם גם מכוונת המתפשטות מהלב לגוף כל שכן לפומא שהוא מדריגה האחרונה שבו ההתגלות לזולת דהוא דרגא דכנסת ישראל בעולם עד שקיבלו תורה מפי הגבורה וכו', וזהו הכל שהתגלות נסת שראל עד לעתיד לבוא שילוו כולם למדינה ה' הראשונה להיות תרין רעין דלא מתפרשין נשיצו להזדכות הלב לגמרי דלכבו יבין ושב.**

¹¹ ועיי' בספר **נוצר חסד** (פסקי ד' אות כ"ב) וזה לשונו: ומן האלוקי הריב"ש אמר כי שמקשר מעשה הגשמי בחינת מלכות עם המחשבה בדעת עליון, נעשה יחד קודשא רצון ה' הוא ושכינתיה, כי משיח הוא עצמו הדעת של כל ישראל (עיין לקמן פרשת שמות אות י"ח ענין גאולת מצרים על ידי משה בחינת הדעת ועיין

¹² וראה מ"ש בספה"ק **אוהב ישראל להרה"ק מאפסז ז"ל**ע (פרשת תשא) וז"ל: ומשה לא ידע כי קרן עור פניו וגו'. צריך להבין ולדעת כוונת תורה"ק במה שהודיעה לנו משה לא ידע כו'. ומה יצא לנו איזה תועלת מזה, ולכאורה הוא שפתי יתר. ובהעיר לב י"ל, **ידוע קושית הרמב"ם ז"ל בענין הידיעה והבחירה**. דהלא באמת ידיעת הבורא בהוב"ש וית' הוא ידיעה אמיתית ומוכרת וא"כ אם ידע שזה יהיה צדיק א"כ אי אפשר לו להיות באופן אחר וכן להיפך ח"ו. והיארך הוא באפשרי שיהא הבחירה נתונה חפשיית ביד האדם לעשות כמו שיבחר ויקרב עיי"ש. והוא ז"ל בעצמו תירץ בזה, דידוע ומפורסם שאין לנו השגה באמיתות השי"ת ואחדותו. והוא ושמו וידיעתו הכל אחדות גמור ואמיתי. לא כידיעת בשר דם. שהוא וידיעתו הם שנים. ולזה כיון שאין לנו שום השגה באמיתות מצאות בעצמו כביכול כמו כן אין לנו שום השגה בידיעתו שהכל אחדות אחד. וזו"ה (שפייע בת"ח) כי לא מחשבותי מחשבותיכם כי ע"כ דבריו ז"ל הקדושים עיי"ש.

והנה הגם שיש עוד תירוצים בזה אך הוא ז"ל כיוון אל האמת בזה. והנה הבורא בהוב"ש רצה להורות לנו על סגולתו התורה והמצוות. ועשה זה ע"י משרעה"ה והוא היה בחי' ומדת הדעת העליון הק' והיה כלול כביכול באחדותו ואמיתותו. וכיון שהוא ית' וידיעתו חד אינון. א"כ לא היו יכולים בני ישראל להשיג התורה ומצוות ע"י משרעה"ה שהוא דעת העליון הק'. כשם שאין לנו השגה באחדות וידיעת עצמותו ית'. לזה עשה הקב"ה ובי"ש למשרעה"ה קרני הוד. והוא אור המבטיח לבר מגופא. כי נצח הודו הם לבר מגופא ועי' ההוד אור המבטיח היו יכולים ישראל להשיג התורה והמצוות וא"כ אם היה משרעה"ה יודע מזה האור המבטיח היה אז אור ההוא ג"כ כלול בדעתו ודעתו כלול בדעת העליון הק' ונמצא שהיה האור המבטיח ההוא ג"כ כלול בדעת העליון הק'. ולא היו יכולים ישראל להשיג התורה והמצוות ע"י האור המבטיח ג"כ. כמו שאין לנו השגה בדעתו ית', אשר על כן עשה השי"ת שלא ידע משה ולא יבין מזה האור כדי שלא יהיה כלול בדעתו ועי"ז יכלו ישראל להשיג ע"י אותו האור התורה והמצוות, וזהו שמודיעתו לנו תורה"ק שמשם לא ידע כו' וכנ"ל והבן.

¹³ זה לשונו שם (הקדמה שניה): והרי תמצא במכת מצרים שהיה דבר והפכו **בענין אחד** אמרו רבותינו ז"ל (תנחומא פ' וירא) כשהיה קערה מליאה מים והיה המים ומצרי שותים ביחד היה הישראל שותה מים ומצרי דם, נמצא שהיו המים טבעיים לישראל ובלתי טבעיים למצרים. וכן מכת חושך אמרו (שם פ' בא) שהיה חושך למצרים והישראל כאשר היה נכנס למקום החושך ההוא היה לו אור, היו שני דברים באויר האור והחושך. כי אין ספק שלא הוכו בסנוורים שלא יראו האור, שזה אינו, רק החושך היה באויר למצרים ולישראל לא היה חושך, **היי שני הפכים בנושא אחד הוא האויר, והוא מורה ויתר על כן ויכולת המועל שאין צריך לחפש שם רק למי שצריך לחפש לו הנס ולמי שאין צריך לו הנס נשאר בטבעו, כי למעשה נסים יש שני הפכים בנושא אחד, האחד טבעי**

וכנאמר בישיבה¹⁰⁷: "כי מלאה הארץ דעה את הוי"ה כמים לים מכסים", ובבחינת "נקבה תסובב גבר"¹⁰⁸, שהכלי וההיצוניות יהיו מקיפים ומשמשים את האור והגשמה הפנימית¹⁰⁹.

אין אשה אלא לנוי

התכלית האלוקית מושגת כאשר יש חיבור תואם בין הפנימיות וההיצוניות, כלומר, כאשר האדם משלים את עצמו בשני חלקיו, בפן הגברי ובפן הנשי, כך שהאור אלוקי יוכל להופיע בממד גומי.

כשהאדם רק עוסק כל העת באור, בהשפעה, ברוחניות, הרי זה טוב ונחמד, אולם אין כאן ביטוי והופעה לאנרגיה המופשטת הזו, כך שהאור עלול להיעלם ולא לחדור ולהתקיים. כלמו כי כאשר האדם עוסק רק בגשמיות, בלרכוש, בלהתקדם, בלבבל, ב"ה שואר כאן אור, אין כאן חיות, השי"ת לא נמצא כאן. כאשר האדם יוצר הרמוניה והתאמה בין שני הרבדים הללו, בין האור לכלי, בין השפע לתבנית, בין האישי' שבו ל'אשד' שבו, או אז 'שכינה שרויה ביניהם'¹¹⁰, כלומר, המלכות של הקב"ה המכונה 'שכינה' מתגלמת באמצעותו¹¹¹.

ובאמת יסודתם בהרי קודש כי המה בסוד ד' אותיות הוי"ה ב"ה, מים בסוד י', אש בסוד ה' ראשונה, רוח בסוד ו', עפר סוד ה' התאה.

וכתב בספר"ק **אוצר החיים** (אחרי מות) זול"ק: ועיין שער השמות פ"ה בסוד נקבה תסובב גבר **כי לעתיד יתעלה המלכות להקיף את זעיר כמו שעתה**

בינה מקפת אותו ובין כך ובין כך אין יסיוו לבהמה כי קודם הבירור אין לה לבוש וכוסי אלא אבק בעלי קבין ואח"כ יתעלה בסוד מקיף עליון.

וראה עוד בספר"ק ליקוטי אמרים (אות טו) שכתב זול"ק: ושורש התאה הוא בנוקבא כידוע דבה היתה התחלת הסתת נחש לתאה ואמרו (ידר ארץ

רבה פרק א) כל שיחתה של אשה אינו אלא ניאוף שזוהו על דרך שאמרו (עייובין דר ע"ב) בתלמידי חכמים כל שיחתן תורה דכל אחד כפי מה שהוא שורשו כן הוא שיחתו. ומכל מקום אמרו ז"ל (כתובות ס"ד ע"ב) יצור של איש

מרובה וצאו ולמד משוק של זונות וכו', כל כבר הרג את הנקביה אחר החטא דנתקלה ואל שיחוקתך שאין תובעת נחש דזו יצרה בפנים

ואינו בהתגלות, ומלאה לצדיקים לעתיד לבוא היינו כשיתלבן כח התאה **או יחזור להם כח זה להיות אשת חיל עטרת בעלה ונקיפת תסובב גבר**

וזהו יחודו שהיה אז בארץ כשהיה מטעם האריז"ל כי סוקה זה.

וכתב בספר"ק **רססי לילה** (אות טז) זול"ק: כי המחשבה היה כמו שיהי

ישראל לעתיד דנקביה תסובב גבר ועתידין ליקרא בשמו של הקב"ה (בבא

בתרא ע"ב) **דיהיה באמת הכל שלהם**. אך זהו כשיהיה תכלית ההתגלות דראו כל בשר כי פי ה' וגו' שיהיה אור הלבנה כאור החמה. ובעולם הזה

אי אפשר לה וראה שאין העולם מתקיים ושייתף בעשיה מדת הרחמים בניסן שהוא ראש חודשי הלבנה.

¹⁰⁷ סוטה ז' ע"א.

¹⁰⁸ וכמו שמבואר בספר"ק **מגן אברהם להמגיד מטריעסק ז"ע** (פרשת

חייסוף). **כמו כן ביחוד זיווג התחתון בין איש לאשתו כשהוא בקדושה הוא דוגמת היחוד שבין זעיר ונוקבא**, שהדבר הוא בסוד שם מ"ה כמנין 'אדם'

והנוקבא בסוד מדת המלכות, **וכשזכו שכינה שרויה ביניהם** (עייין סוטה ז') **כי מעוררים היחוד למעלה עד יחוד העליון שבסוד י"ה שיש באיש ואשה,**

וזה מרומם בשיניה' שהיא שכן י"ה ששוכן אצלם גם שני אותיות י"ה גורמים יחוד הגמור בכל ארבעה אותיות שנכש הוי"ה ב"ה, והשם הוי"ה

ב"ה הוא מידת הרחמים שעל ידי זה נמתקים כל הדינים ונתעורר רחמים על כל ישראל, כי גם כל הדינים מסכימים להטוב, וזה רצון טוב כי רצון

הוא אותיות 'נצור' שנתעורר רצון העליון שיפתחו כל הש"פ צנורין עליון שבסוד יחוד הוי"ה ואינו שבגימי ש"פ להשפיע כל הטובות והברכות

לישראל.

וכן כתב בספר"ק **אוצר החיים** (אחרי) בזה"ל: וזהו פירוש מה שאמרו ז"ל

בשעה שאדם מתחבר עם אשתו בקדושה לשם מצוה בוראו עושה יחוד יו"ד של איש והוי"ה של אשה הם י"ה דחילו ורחימו, והזווג התחתון הם

ר"ה, ונמצא יחוד גמור בכל העולמות ועל כן שכינה שרויה ביניהם, אבל נתחממו על ידי היצר הרע ועושין המעשה הזה ככל הנבדלים ואינם עושין יחוד י"ה במוחין, נסתלק י"ה מן איש ואשה ונשאר איש של

לקמן (בפסות לך אות ב) ומלאה הארץ דעה את ה', ולכן כשמקשר המלכות, שבוין עם הדעת, הוא התגלות משיח וקירוב הגאולה.

¹⁰⁹ י"א טו.

¹¹⁰ ירמיה לא כא.

¹¹¹ וכמשי"ת בספר"ק **אוהב ישראל** (פרשת וירא) בזה"ל: הנה אחז"ל (תענית לא) עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבא. וכל אחד

ואחד מראה באצבעו הנה אליהו כו'. להביך ענין זה המחול מהו, הדנה אחז"ל כל אחד נכוח מחופתו של חברו. ולכאורה יפלא מהו הגמול

והתענוג כיון שאינו יכול ליכנס במחיצתו של חברו, והגם ששם אין בו לא קנאה כו' אבל מ"מ אין זה שלימות האמיתי כיון שלכל אחד חסר

ממנו התענוג שיש לחברו ושלימותו. **איך ידוע דמחול הוא בעיניו ע"ד נקבה תסובב גבר** (ירמיה לא כא), **ובעניו אז כל החלקים שוים ואין שם שום חלק שיהא ניכר חשיבותו מחברו.**

עוד כתב שם (לקוטי דר"ך) כי ה' ברא חדשה בארץ נקבה תסובב גבר ולא כו'. הנה כל דבר בעולם קודם שבא לידי השבירה וביטול המציאות אז עדיין

לא נגמר שלימות הכלי כי עומדת בכל יום להשבר ולבוא לידי הפסד וכליו, אבל כשכא כר לידי ביטול ושבירה אזו נכנס הדבר בבחי' מ"ה

ומזה המ"ה בא התחדשות הארה חדשה להכלי ההוא וזהו שמקיים אותה, כמו התבואה כל זמן שהיא שלימה בארץ אז אי אפשר לה

שתצמח ותעשה פרי אך כשהיא נרקבת ובה לידי אפס ואין אז מצמיח הישועה. והבן זה, והנה אף שהשבירה זו הוא כפי הנראה גבורה ודין

אפי"כ מעוטף בתוכו רחמים גדולים מחמת שעי"ה השבירה והביטול בא התיקון והוא בחי' דכר שהוא רחמים. וזה"ל ה' ברא חדשה בארץ היינו

שנותן להכלי בחי' חדשה במי' מ"ה, וזה"ל נקבה תסובב גבר ר"ל, שהכלי מסובבת הגבר ר"ל שאע"פ שהיא באה לידי שבירה וביטול שהוא

דין וגבורה בחי' נוקבא אפי"כ הוא מסובבת הבחי' גבר"ה הוא דכר המעוטף בתוכו הוא רחמים גדולים. והבן זה היטב.

וכן כתב בספר"ק **אמרי נחם** (שער ד, שבת ומעידים) בזה"ל: **אדומרו זצוק"ל אמר פעם אחת קודם הקפיות. תדעו כי כסטרא דקדושה הכל הוא בבחי'**

זו"ל מקבל ומשפיע, מלבד הסיבה הראשונה. וכל מקיף הוא בבחי' משפיע, וכל מקיף הוא בבחי' מקבל. והסיבה הראשונה היא בבחי' מקיף

ולא בבחי' מקיף, **ולעתיד לבוא יהי חדוש נפלא מנו שתכוב ונקבה תסובב גבר**. ולכן אנוהו בכל שבעת ימי החג היינו מוקפים מקדושת הסוכה בבחי' אור מקיף.

וכתב עוד בספר"ק **מגן אברהם** (פרשת וירא) בזה"ל: וזה ופילגשו ושמה ראמ"ה נוסרתיקן רוח איש מים והה' היא ה' התאה שהיא המקור ליסוד

העפר, והם ד' יסודות אש רוח מים עפר שגוף האדם מורכב מאתם, ופילגשו היא פלג' שו', ש"ו כמנין **אשה' מרמז על הגוף שהיא בחינת**

נוקבא נדג השממה בסוד נקבה תסובב גבר (ירמיה לא כא) **שהגוף מסובב ומקיף את השממה, היינו הפלגה והריחוק שבמשך מצד הגוף הנכנה מד'**

יסודות גשמיים אש רוח מים עפר וזה ושמה ראמ"ה שהם ד' יסודות,

החלקים באמצעות עבודת האדם תסב לו תענוג וקורת רוח, כי רוחניות יש להשיג בשפע, אולם 'אין שמחה' ותענוג למעלה, אלא 'בבשר' גשמי ופיזי.

ובזה הלשון מובא ממרנא הבעל שם טוב זיע"א¹⁰⁷:

"עיקר הסוד מה שהקב"ה שולח הנשמה בגוף השפל הזה. אדרבה מזה יש להקב"ה נחת ותענוג גדול מאוד, כי אף שהנשמה בכלי מלוכלך מאוד, כי אין דבר גרוע ויותר גשמי מעפר, ואף על פי כן נותנת תמיד שבח והודיה לבוראה וזה חידוש גדול, לכן יש להקב"ה מאלו השבחים יותר תענוג מכל העבודות והשבחים של המלאכים, כי עליהם אין חידוש, כי אין להם גוף עכור, וזהו שאמרו בגמרא¹⁰⁸ אין אשה אלא לנוי רצה לומר הגוף נקרא אשה, וזהו אין האשה כלומר לא ברא הקדוש ברוך הוא את הגוף העכור הזה, אלא לנוי, ליהנות ממנו, שיהיה לו תענוג ממנו"¹⁰⁹.

עוד מובא בספר 'תפלה למשה'¹¹⁰ בשם הבעל שם טוב זיע"א:

"ושמעתי ממו"ר הרב איש אלקים קדוש מו"ה משה סופר נבג"מ שאמר בשם הבעל שם טוב על מאמר חז"ל: אין שמחה אלא בבשר, אין שמחה למעלה אלא בבשר, שעולה מתתא, מבשר ודם":

זוהי המטרה העליונה בבריאת העולמות כולם, כמובא במדרש תנחומא¹¹¹: "בשעה שברא הקדוש ברוך הוא העולם, התאוה שיהא לו דירה בתחתונים, כשם שיש לו בעליונים".

מופשט, רוחניות, אור, אינסוף, כל אלו היו כבר די והותר גם לפני שנברא העולם. השי"ת ברא את העולם הזה כי רצונו לראות את השכפול של האור גם באופן חומרי ופיזי, מוגבל ומתוחם. אלא שעד שבא האדם ומבחין בחיותו הפנימית של העצם הגשמי, הרי אין כאן אלוקות אלא עצם מנותק כביכול ועומד בכוחות עצמו, אולם כאשר בא האדם ומכיר בקל' המסתתר¹¹² מבעד למסווה הפיזי, או אז יש כאן בעצם שילוב של שני ממדים נוגדים: חומרי וגשמי, מופשט ומגודר.

זוהי התכלית האלוקית, לברר את הטוב מתוך הרע שברפ"ח ניצוצין' שנשארו להחיות את הכלים שנפלו לעולמות ביי"ע [בריאה, יצירה, עשיה], וכך להעלותם לשורשם¹¹³ [וראה על זה בגליונות פרישת נשא וקרח].

וכך מובא מרבינו הבעל שם טוב זיע"א, כי כל מה שברא השי"ת את האשה, את החלק הנקבי שבאדם, את הרגשת הפירוד שבו, כל זה על מנת שהשילוב שבין שני

¹⁰⁷ וראה בספר 'הנהגות צדיקים' (כללים נראים מרבי דוב בער ממעורייטש, אות ג'): **עיקר מה שהקב"ה שלח הנשמה בהגוף השפל הזה הוא זה כי אדרבא כי מזה יש להקב"ה תענוג גדול מאוד בזה כי הנשמה בכלי מלוכלך הנעשה מעפר כי אין דבר גרוע מזה ואעפ"כ נותן תמיד שבח והודאה להקב"ה וזהו חידוש גדול לכן יש להקב"ה מזה השבחים תענוג יותר מהעבודות ושבחים של המלאכים כי עליהם אין חידוש כי אין להם עכירות וז"פ בגמ' (כתובות נט) אין אשה אלא לנוי הגוף נקרא אשה וז"פ אין אשה ר"ל הקב"ה לא ברא את הגוף אלא לנוי ר"ל שיהיה לו תענוג ממנו בשבחים והודאות שלו.**

¹⁰⁸ בהקדמה.

¹⁰⁹ פסחים ק"ט א.

היצר הרע לבד שהוא כח אש וגבורות, כי צריך אדם לעשות עיקר הווג ברוחניות יחוד י"ה הוא דחילו ורחימו במוחין והתקשרות גופא בגופא, כמו כל הנבראים הם טפילים לכוונת היחוד מצוה זו אשר במוחין שלהם. ¹¹¹ פר' נשא.

¹¹² ויש לציין, כי לפי הארז"ל 202 ניצוצות בוררו כבר בגלות מצרים, וכפי שנאמר "וגם ערב רב עלה איתם" - רב' בגימטריא 202, ומאז נותרו לביור רק 86 ניצוצות (שהם בגימטריא אלקים). 'ערב רב' בגימטריא 'דעת', והיא הדעת שנתקנה כבר בגלות מצרים כידוע (ספרי הליקוטיו שמות פ"ב).

¹¹³ ליקוטיו יקרים דף י"ד ע"ג.

¹¹⁴ תענית ל"א א.